

De jaarklasgroep voorbij

Niet de stof, maar het niveau als leidraad

Werken in groepsdoorbrekende niveaugroepen om leerlingen op maat te bedienen: op verschillende scholen wordt er mee geëxperimenteerd. Er zijn ook kritische geluiden.

Tekst Marry Schoemaker **Beeld** Fred van Diem

Op basisschool de Boomladder in Heerhugowaard lopen leerlingen van de groepen 7, 7/8 en 8 met hun bakjes naar een ander klaslokaal. Alle zevendegroepers krijgen een gezamenlijke rekeninstructie, omdat het een lastige les betreft. Alle achtstegroepers krijgen een instructie in een ander lokaal. Daarna maken ze een aantal opgaves op hun tablet. Wie 80 procent van de opgaves goed heeft, gaat in een derde lokaal in stilte aan eigen rekendoelen verder werken. In tweetallen samenwerken in een vierde klaslokaal kan ook.

Tijdens de instructie zitten drie plusleerlingen alvast in het derde lokaal aan eigen opgaves te werken op de tablet, met naast de tablet een uitreken-schriftje. “De instructie is niet zo leuk als ik het al snap”, vertelt een van hen, Lucas. Medeleerling Pim vult aan: “Maar als het over een onderwerp gaat dat ik nog niet snap, blijf ik wel bij de instructie.”

“Twee jaar geleden merkten we dat de leerlingen uit de bovenbouw moeilijk te motiveren waren. De niveauverschillen bleken te groot”, vertelt adjunct-directeur Marc van Heijster. De school besloot het roer om te gooien. Op andere scholen werd inspiratie opgedaan. Sinds dit schooljaar werken de groepen 7/8, op deze school tak 7/8 genoemd, in groepsdoorbrekende niveaugroepen die per zaakvak zijn ingedeeld. Voor bijvoorbeeld de Kanjertraining en verjaardagen zitten de leerlingen nog in hun eigen groep. En voor geschiedenis, aardrijkskunde en natuurkunde wordt gewerkt in een circuit: elke leerkracht geeft vier weken lang één

van de vakken aan alle groepen van een leerjaar.

Bij de kleuters zijn er voor het leesonderwijs groepsdoorbrekende niveaugroepen, de leerlingen uit de vier kleutergroepen worden dan verdeeld over zes groepen. In de middenbouw wordt bij begrijpend lezen en rekenen met groepsdoorbrekende niveaugroepen gewerkt. Mogelijk kunnen straks leerlingen in de toekomst ook aanschuiven bij een niveaugroep in een andere ‘tak’. Al langere tijd heeft de school daarnaast een apart SEN-lokaal waarin kinderen die dat nodig hebben extra begeleiding krijgen.

“Niet de stof is leidend, we kijken wat de kinderen nodig hebben”, vertelt Sanne Tromp, leerkracht van groep 7/8. Vandaag zit ze bij de plusleerlingen en straks vangt ze ook de andere leerlingen op die zelfstandig aan de slag gaan. Op haar computerscherm kan ze via Snappet zien wie welke opgaves heeft gemaakt en hoe die zijn gemaakt. Ze weet dan ook wie extra hulp nodig heeft. “We werken nu vier weken met dit systeem. Als je schriftjes nakijkt, kun je pas de dag erna terugkomen op de stof. Nu zie je gelijk waar kinderen tegenaan lopen. De eerste toets is heel goed gemaakt.” De leerkrachten werken veel intensiever samen en overleggen veel. Directeur Dorien Vader: “Als een leerling bij de ene leerkracht tijdens de instructie moeilijk gedrag heeft, maar bij de andere niet, kunnen leerkrachten ook kijken hoe ze dit anders aan kunnen pakken. Dat is misschien lastig, maar wel goed.”

De nieuwe structuur is nog volop in ontwikkeling. “Het is spannend, maar we willen het lef hebben om de ideeën

Bij de kleuters van de Boomladder in Heerhugowaard zijn er voor het leesonderwijs groepsdoorbrekende niveaugroepen.

van leerkrachten te gebruiken en hen helpen om leerlingen op hun eigen niveau te bedienen”, vertelt Vader. “Al doende lopen we tegen van alles aan, zo is het meubilair niet altijd adequaat in de verschillende lokalen, en hebben we nog niet voldoende tablets voor de leerkrachten. Gelukkig hebben we een ruime school, maar we hebben wel de teamruimte opgeofferd voor een lokaal.”

Afhaken

Kees Vernooy, lector emeritus Effectief taal- en leesonderwijs, is kritisch over het werken in groepsdoorberekende niveaugroepen. “Uit onderzoek blijkt dat dit geen enkel effect heeft. Leerlingen hebben juist belang bij heterogene groepen, daarin kunnen ze zich aan elkaar optrekken. Internationaal wordt veel gedaan met het gegeven dat kinderen veel van elkaar leren, maar in Nederland doen we daar heel weinig mee. Zet zwakke leerlingen bij elkaar en ze blijven met elkaar zwak. Voor de leerkracht zit er ook

niet veel uitdaging in om les te geven aan zo’n groep. En de feedback van ouders is vaak minder positief.”

Om die reden besloot de Petraschool in Eindhoven te stoppen met groepsdoorbrekende niveaugroepen. Sigrid Maier werkt sinds vijf jaar op deze school als intern begeleider: “Voor alle hoofdvakken waren er niveaugroepen, soms zelfs bouwdoorbrekend. Het idee was: je kunt niet verder op het moment

‘Niet de stof is leidend, we kijken wat de kinderen nodig hebben’

dat een kind iets niet beheerst. Het viel ons op dat sommige leerlingen al jaren in dezelfde niveaugroep zaten en dat hun ontwikkeling stagneerde. We hebben daar toen over gesproken: Als we ze niet meer uitdagen, zal een deel nooit verder komen.” Het team maakte een omslag, vanaf het volgende schooljaar werd in jaarklasgroepen gewerkt, met daarbij uitgeschreven onderwijsarrangementen. Ook werden bijna alle methodes vernieuwd. “Sommige leerkrachten zagen ertegenop, maar het gaat goed. We hadden de ambitie dat 60 procent uit zou stromen naar vmbo-basis tot vmbo-tl, inmiddels is dat 70 procent en dat halen we nu ook.” Maier: “De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat er ook leerlingen zijn die een aangepast programma krijgen. Maar bijna alle leerlingen volgen het aanbod in de hoofdvakken in elk geval tot midden groep 6 en in de andere vakken alles tot en met groep 8. Leerlingen die afhaken proberen we in de klas individueel of in groepjes verder te helpen zodat ze weer kunnen aanha- ■

Naast niveaugroepen heeft de Boomladder een apart SEN-lokaal waarin kinderen die dat nodig hebben extra begeleiding krijgen.

ken. Of anders met extra ondersteuning van bijvoorbeeld logopedist, ergotherapeut of fysiotherapeut. Voor het volgende schooljaar verkennen we of het mogelijk is dat leerlingen elkaar nog meer helpen, bijvoorbeeld in crea-middagen of vieringen waar leerlingen uit groep 8 de kleuters assisteren." Bijkomend voordeel van het werken in jaarklasgroepen is dat de leerlingen weer een vaste leerkracht hebben die het overzicht goed houdt. Sommige leerkrachten zeiden: Keifijn om weer alle leerlingen in één groep te hebben, dan kan ik in mijn lessen ook dingen terugpakken uit andere lessen. De leerlingen hebben ook meer het gevoel bij een groep te horen, aldus Maier.

Succes

Op de Boomladder is de ervaring tot nu toe dat het leerlingen in de 'zwakke groep' juist goed doet om te merken dat ze niet de enige zijn die iets moeilijk vindt. "Ze doen ook meer succeservaringen op en krijgen daardoor meer zelfvertrouwen",

'Zet zwakke leerlingen bij elkaar en ze blijven met elkaar zwak'

vertelt adjunct-directeur Marc van Heijster. Via Snappet houdt de leerkracht het overzicht over de leervorderingen. Aan de hand daarvan worden de niveaugroepen steeds opnieuw ingedeeld. "Tijdens het werken is er op veel momenten ruimte voor samenwerking en weten de leerlingen elkaar zeker te vinden", zegt directeur Vader.

"Het beste is een korte instructie, waarna leerlingen zelfstandig in goed ingedeelde duo's aan de slag gaan. Uit onderzoek blijkt het effect hiervan groot", aldus Vernooy. "Intussen kun je dan een klein groepje leerlingen extra aandacht geven.

Zwakke leerlingen hebben vooral veel tijd en herhaling nodig om iets onder de knie te krijgen, zeker als ze vanuit huis een achterstand hebben op andere leerlingen. Als ze merken dat ze grip op de stof krijgen, blijken ze veel prestatiegerichter." Sigrid Maier van de Petraschool raadt andere scholen aan de voors en tegens van niveaugroepen goed te overwegen. "Je moet echt samen het proces ingaan als team om te kijken wat goed passend onderwijs is."

Dorien Vader van de Boomladder: "Het is de moeilijkste klus om iedereen mee te krijgen, dat vraagt van ons als directie ook veel support. Maar het mooie is dat de verschillen tussen leerkrachten ook steeds meer bespreekbaar worden. Een heel gestructueerd en precies persoon is bijvoorbeeld heel geschikt voor een zwakkere groep, terwijl een andere leerkracht liever een meer begeleidende rol heeft. Op deze manier kunnen we de kwaliteiten van leerkrachten sterker benutten om onderwijs op maat te bieden." ■